

Otizm, sözel ya da sözel olmayan iletişimde zorluk yaşanması ile karakterize nörolojik ve gelişimsel bir bozukluktur. Otistik bireylerde sosyal beceriler sınırlıdır, tekrarlayan davranışlar görülür ve konuşarak iletişim zor olabilir. Dünya çapında yaklaşık 100 çocuktan 1'inin otizimli olduğu tahmin edilmektedir.

İçindekiler

- [Otizm Nedir?](#)
- [Otizm Neden Olur?](#)
- [Otizm Belirtileri Nelerdir?](#)
- [Otizm Nasıl Teşhis Edilir?](#)
- [Otizm Tedavisi Var mı?](#)
- [Aileler Otizimli Çocuklarına Nasıl Yaklaşmalıdır?](#)
- [Otizm Hakkında İlgili Sık Sorulan Sorular](#)

OTİZM NEDİR?

Otizm, ilk 3 yaş içinde ortaya çıkan ve yaşam boyu süren, özellikle sosyal ilişkiler kurma ve sürdürmede zorluklara neden olan gelişimsel bozukluktur. Sözel ve göz teması kurma ve jest-mimik kullanımı gibi sözsüz iletişimde zorluk yaşanması ile karakterizedir. Konuşma kabiliyetinin geç ya da sınırlı olması, kolları sallama ve yüksek seslerden hoşlanmama gibi belirleyici ve tekrar eden belirtiler gösterirler. Otizm her yaşta teşhis edilebilse de semptomlar daha çok yaşamın ilk 3 yılında ortaya çıktığı için gelişimsel bir bozukluk olarak kabul edilmektedir.

Bazen belirtiler 1 yaşından önce başlarken, bazılarında normal psiko-sosyal gelişme olup "mama, baba" gibi ilk kelimeler söylendikten sonra gelişimde gerileme, duraksama fark edilir. Otizmin beynin yapısını ve işleyişini etkileyen sinir sistemindeki sorunlardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu hastalığın çocuk yetiştirme türleriyle ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyiyle bir ilgisi bulunmamaktadır.

Otizm, yaygın gelişimsel bozuklukların bir alt grubudur. Yaygın gelişimsel diğer bozukluklar ise;

- Asperger sendromu: Dil gelişimleri otizme göre daha iyi olmaktadır,

- [Rett sendromu](#): Sadece kız çocuklarında görülen ağır zihinsel geriliği ve baş çevresi küçüklüğü ile seyreden bir genetik hastalıktır.
- Dezintegratif: İlk iki yaşa kadar çocuğun gelişimi normaldir ancak sonrasında otizm benzeri bulgular başlamaktadır.

OTİZM NEDEN OLUR?

Otizmin kesin nedeni bilinmemekle birlikte, tek bir nedeni de bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalarda otizmin nedeni genetik ve genetik olmayan veya doğum komplikasyonları, viral enfeksiyonlar ve çevre kirliliği gibi çevresel etkiler olarak görülmektedir. Farklı kromozomlardaki 100'den fazla gen, farklı şiddette otizm spektrum bozukluğuna neden olabilir. Beyin fonksiyonlarını ve hücre iletişimlerini bozan, nadir de olsa bazı genetik, nörometabolik (beyin kimya bozuklukları) hastalıklarda veya epilepsi gibi durumlarda da otizm bulguları görülmektedir.

OTİZM BELİRTİLERİ NELERDİR?

Otizimde belirli görüntülere, seslere, kokulara, ışıklara veya fiziksel temasa karşı duyarlılık, davranış, yeme-içme ve hareketlerde takıntılı olma ve bunları tekrarlama, aktiviteler arasında geçişte zorluk yaşama, sosyal iletişimin sınırlı olması ve göz temasından kaçınma sıklıkla görülen belirtilerdir.

Otizmi bulgusu olarak değerlendirilebilecek belirtiler şunlardır:

- Çok az göz teması kurarlar ya da hiç kurmazlar
- Nesnelere, özellikle dönen nesnelere karşı aşırı ilgilidirler
- Kendileri ile doğrudan konuşulduğunda oralı olmazlar
- Eller, kollar, parmaklar veya kafalarını tekrarlayan şekilde hareket ettirirler
- Hep aynı şeyi yeme, aynı şeyle oynama gibi belli düzende olma takıntıları vardır
- Işık, renk, koku ve seslere karşı değişik tepkiler verirler
- Jest ve mimik kullanımı gibi sözsüz iletişim ya hiç yoktur ya da sınırlıdır
- Sarılma gibi yakın temastan hoşlanmazlar
- Ekolali olarak bilinen devamlı olarak bazı kelimeleri tekrarlarlar

- Konuşma ve dil becerileri gelişiminde gecikme görülür
- İhtiyaçlarını karşılayacak kişinin kolunu çekiştirerek derdini anlatmak
- Otizm bulunan kişilerde [epilepsi](#) de görülür

Otistik çocuklar kendilerine ait ayrı bir dünyada yaşar. Otistik bir çocuk kucağa alınmayı önemsemez. İstedigine ulaşmak için herkesin kucağına gidebilir, yabancı algılaması yoktur. 2-3 yaşına geldiğinde cansız objelere daha fazla ilgi gösterirler. Sürekli ellerinde bir eşya tutma, objeleri dizerek oynama, arabayı ters çevirip tekerleğini döndürme veya yatarak arabanın dönen tekerleğini izleme gibi oyunları vardır. Oyuncağın bütünü yerine bir parçasıyla oynamayı severler. Onun için canlıyla cansız arasında çok fazla fark yoktur. İnsanlarla anlamlı göz kontağı kurmazlar. Ses, ışık ve kokuya karşı aşırı duyarlı olabilir, beklenmedik tepkiler verebilirler. Bazen kendisine söylenenleri papağan gibi tekrar ederler, ben-sen gibi zamirleri ters söylerler.

Konuşamamak otizm belirtisi mi?

Çocuklarda konuşamama durumu, otizmin de bir belirtisi olabilir. Çocukluk çağında yaş grubuna göre dil gelişimi süreci şöyle ilerlemektedir:

- Bebek ilk bir ayda ağlama, öksürme, hapşırma gibi doğal sesler çıkarır. Birinci ayın sonunda ağlamaları çeşitli durumlara göre farklılaşmaya başlar.
- İkinci ve üçüncü aylarda bebek güler, "k" ve "g" gibi ünsüz ve "a" "e", "o" gibi ünlü harfleri çıkarmaya başlar.
- 4 ve 6'ncı aylar arasında ünlü ve ünsüz seslerin sayısında artış gözlenir. Çocuk 6'ncı ayın sonuna doğru ünsüz ile ünlü sesleri birleştirmeye başlar; örneğin ba, da, ma gibi sesler çıkarabilir.
- 7 ve 10'uncu aylar arasında ma-ma gibi hece tekrarları gözlenir. Bebek yetişkin konuşmasına benzeyen ancak anlaşılmayan diziler meydana getirir. 11'inci aydan itibaren anlaşılmayan ses dizileri arasına tek heceli sözcükler yerleştirmeye başlar. Ardından da ilk anlamlı sözcükleri telaffuz etmeye başlar.
- 12 ve 18'inci aylar arasında sözcükleri amaçlı olarak kullanır. 3-50 sözcükten oluşan kelime dağarcığı vardır. Nesnelere ve vücut bölümlerini gösterir.
- 18 ve 24'üncü aylar arasında basit yönergeleri yerine getirir, nesnelere ve resimleri isimlendirir. Sözcük dağarcığı 50-70 kelime içerir.

İki yaş çocuğun yürümeye, konuşmaya, kendi benliğini fark etmeye başladığı bir dönemdir. Yaşamın ikinci yılındaki hızlı gelişim, çocuğu pek çok açıdan bağımsız hale getirir. Motor yeteneklerle dil becerisinin kazanılmasının çocuğun bağımsızlığındaki etkisi büyüktür. İki yaş çocuğu koşar, tutunarak merdivenleri inip çıkar. Bu dönemde bildiği 70 veya daha fazla sözcüğü kullanır, iki sözcükten oluşan basit cümleler kurar. İki yaş sorgu çağıdır. Bu evrede çocuk nasıl ve niçin sorularını ısrarla sorar.

Ancak konuşamamak tek başına otizm belirtisi değildir. Gecikmiş konuşmaya neden olan durumlar şöyle sıralanabilir:

- Ailesel dil gecikmesi
- Gelişimsel dil gecikmesi
- Prematüre doğum veya büyüme gelişme geriliği
- İki dil konuşulması, sağ el- sol el kullanılması gibi çatışma yaratan durumlar
- İşitme kayıpları, işitmenin algılanması bozuklukları
- Dil bağı, yarık damak-dudak gibi ağız içi problemleri
- Otizm, zekâ geriliği yapan hastalıklar
- Psikososyal uyaran eksikliği
- Ailenin çocuğun üzerine titremesi ve ona konuşma fırsatı vermemesi

OTİZM NASIL TEŞHİS EDİLİR?

Teşhisi anne karnında mümkün olmayan otizm, kız çocuklarına oranla erkek çocuklarda dört kat daha fazla görülmektedir. Bunun nedeni tam olarak bilinmemektedir. Otizm teşhisi laboratuvar testleri ve görüntüleme yöntemleriyle konulmamaktadır. Tanı, çocuk psikiyatristi tarafından çocuğun gözlemlenmesi, aileye bazı soruların sorulması ve gelişim testleriyle konulur. Ayırıcı tanı, eşlik eden hastalıklar yönünden gerekirse kan tahlilleri, nörolojik, kulak-burun boğaz, metabolik hastalıklar için başka uzmanlık alanlarından konsültasyon istenebilir.

Tanı ve teşhisin koyulması şu kontroller ile gerçekleşir:

- Tıbbi ve nörolojik muayene
- Bilişsel yetenek sınaması
- Dil becerilerinin kontrolü
- Davranış gözlemi
- Yemek yeme, giyinme ve tuvalete çıkma gibi günlük aktiviteleri bağımsız olarak tamamlama durumu
- Kan testleri
- İşitme testi

OTİZM TEDAVİSİ VAR MI?

Otizm spektrum bozukluğunu tamamen ortadan kaldırmayı sağlayan herhangi bir tedavi yöntemi yoktur. Otizm tedavisi kişinin yaşam kalitesi yanı sıra bilişsel ve işlevsel bağımsızlığını artırmayı sağlamak için ilgili bozuklukları tedavi etmek ve ailenin süreci yönetmesine yardımcı olma planına dayanır. Beynin ilk 3 yıldaki gelişimi, öğrenmesi çok hızlıdır. Dışardan gelen doğru ve yoğun uyaranlarla erken müdahale, tüm gelişimsel bozukluklar gibi burada da en etkili yöntemdir.

Küçük yaşlarda yoğun ve sürekli eğitim programları ile davranış terapileri, çocukların kendine bakabilme, sosyal ve iş yetileri kazanabilmesine yardımcı olur. Böylece işlevselliği artırır, belirtilerin şiddetini ve uyumsuz davranışları azaltır. Erken yaşta başlanan, aile desteği ile birlikte çocuğun yeteneklerine ve ihtiyaçlarına göre bireysel ve grup olarak özel eğitim programları hazırlanması, uzman kişilerce uygulanması, günümüzde bilinen tek “tedavi” yöntemidir. Özel eğitim ve ekip çalışmasını gerektiren tedavi uzun sürelidir ve ekipte çocuğun kendi doktoru, özel eğitimcisi, konuşma uzmanı, çocuk psikiyatri ve/veya çocuk nöroloğu mutlaka bulunmalıdır. Uygulanacak olan ilaç tedavileri ise otizme eşlik eden ve varsa mevcut problemleri azaltmaya yöneliktir.

AİLELER OTİZMLİ ÇOCUKLARINA NASIL YAKLAŞMALIDIR?

Özel eğitim temelli bir tedavi ile otistik çocuklar kendine yetebilen ve toplumla uyumlu bireyler olabilir. Anne ve babalar otizmlı çocuklarının herkes gibi düşünmediğini

anlamalı, bu durumu kabul etmelidir. Bu durumda ebeveynlerin dikkat etmesi gerekenler şöyle sıralanmaktadır:

- Çocuğunuzun düşüncelerini ve davranışlarını iyi gözlemleyerek çözmeli, öğrenmelisiniz. Neye ne zaman tepki verdiğini takip etmelisiniz.
- Çocuğunuzun, kendi dünyasında mutlu olduğunu; örneğin parkta bir başka çocuğun onunla oynamadığı için üzülmediğini bilmelisiniz.
- Çocuğunuzdan beklentilerinizi doğru ayarlamalısınız. Uzun soluklu bir döneme girdiğinizin farkında olmalısınız. Eğer beklentinizi aşağıya çekerseniz, çocuğunuzun sizi mutlu etmesine fırsat verebilirsiniz.

OTİZM HAKKINDA İLGİLİ SIK SORULAN SORULAR

Otizm nasıl anlaşılır?

Otizmin erken belirtileri arasında atipik sosyal ve iletişim, sallanmak, etrafında dönme veya el çırpma gibi tekrarlayan davranış veya hareketler, parmak uçlarında yürüme, uzun süreli öfke nöbetleri, belirli seslere, kokulara ve dokunmaya karşı duyarlılık görülür.

Otizm genetik midir?

Hafif vakalar da tabloya eklendiğinde otizm her 100 çocuktan birinde görülmektedir. Akrabalarda otizm görülme riski, diğer çocuklara oranla daha fazla olabilir. Yapılan araştırmalara göre otizmlili bir çocuğun kardeşinde yüzde 3 oranında otizm görülebilmektedir. Akraba evliliği otizm için risk oluşturabilmektedir. Otizm vakalarının önemli bir yüzdesinin genetik ile ilgisi olsa da, bu hastalık direkt genetikle geçiyor denemez.

Otizm testi nasıl yapılır?

Otizm için tıbbi bir test yoktur, bazı tarama yöntemleri uygulanabilmektedir. Bunlar da çocukların gözlemlenmesini içeren tanı yöntemleridir. Örneğin bu konuda CARS Derecelendirme Sistemi kullanılır. Çocukların, diğer insanlarla iletişimleri, vücutlarını nasıl kullandıkları, değişikliklere adapte olup olmadıkları ve sözlü iletişimleri

değerlendirilmektedir. M-CHAT yönteminde de bir soru listesi vardır. 18 aydan küçük çocuklar incelenir.

Otizm türleri nelerdir?

Otizm türleri konusu henüz bilimsel kesin bir ayrıma gidilmemiş olan konulardan biridir. Otizm, temel bir biçimde; zihinsel geriliğin eşlik ettiği form ile zihinsel yetilerin normal ya da üstün olduğu form olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunlar “yüksek işlevli ve düşük işlevli otizm” şeklinde tanımlanabilir.

Atipik otizm nedir?

Otizm belirtisi gösteren ancak bu hastalık için yeterli tanı kriteri taşımayan hastalar “atipik otizm” olarak tanımlanır. Atipik otizmin iyileşme süreci daha kolay olabilmektedir. Tedavi sürecinde özel eğitimlerle çocukların becerilerini geliştirip, konuşmalarını güçlendirmesi hedeflenir.

Aşı otizm yapar mı?

Çocukluk çağında yapılan aşuların otizme neden olabileceği yönündeki iddiaların kaynağında, aşının içinde virüs ve bakterin canlı kalmasını sağlayan bir ağır metal olan civa bulunması yatmaktadır. Çocukları otizimli olan pek çok aile genellikle 18 ay civarında bu durumdan şüphe duymaktadır ve bu dönem de rutin aşı takvimindeki 3'lü karma aşı zamanına denk gelmektedir. Ancak Dünya Sağlık Örgütü'nün yayımladığı raporda; etil civanın (thiomersal) vücutta yarılanma ömrünün bir haftadan daha kısa olduğu, cıvaya bağlı bir takım kronik hastalıkların görülmesinin söz konusu olmadığı açıklanmıştır.

Kendi kendine konuşan çocuk otizimli olabilir mi?

Bebek gelişimi sürecinde kendi kendine konuşma sık görülen bir durumdur. Çocuklar yeni öğrendikleri şeyleri tekrar eder ve bu tekrarlar saatlerce sürebilir. Yeni kelimeler onları eğlendirir. Bu durumun otizmle karıştırılmaması gerekir. Otizimli çocuklar bir kelimeyi, bir soruyu günlerce tekrarlayabilir. Ebeveyn ne tepki verirse versin, otizimli çocuklar aynı kelimeyi tekrarlayabilir. Bunun ayrımını yapacak kişiler de çocuk ve ergen ruh sağlığı uzmanları ile çocuk psikologlarıdır.

Televizyon otizm yapar mı?

Yapılan araştırmalar 2 yaş öncesinde televizyon izleyen çocukların bilişsel gelişimlerinin olumsuz olarak etkilendiğini, dil gelişimlerinin geciktiğini ortaya koymaktadır. Bu dönemde aşırı televizyon izleme ile dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu ve otizm arasında ilişki olduğunu gösteren pek çok araştırma bulunmaktadır. Cep telefonu ve tabletlerle çocuğa yemek yedirmek, onu sakinleştirmek için ekran kullanmak, hafif olan otizm bulgularının derinleşmesine neden olacaktır.

Oyun terapisi otizme faydalı mı?

Oyun terapisi, davranışsal ve duygusal sorunlar yaşayan çocukların kendilerine yardımcı olabilmeleri için onlara destek veren bir terapi yaklaşımıdır. Terapist oyun terapisinde, çocuğun güvenilir bir ortam olan oyun odasında kendi seçtiği araçlarla oynayarak, duygularını dışa vurmasına yardımcı olur.

Otizm için hangi doktora gidilmeli?

Otizm tanısı koyabilecek uzmanlar çocuk ve ergen ruh sağlığı uzmanları, çocuk nörolojisi uzmanları ve çocuk psikologlarıdır. Eğer çocuğunuzda otizm olduğunu düşünüyorsanız Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları bölümlerine başvurabilirsiniz.

Otizimli çocuk üstün zekalı mıdır?

Otizimli çocukların birçoğunda zekayı değerlendirmek kolay olmamaktadır. Erken okuma, harfleri ve rakamları ezberleme durumu ile güçlü hafıza belirtileri olabilir. Zekayı problem çözme becerisi ve uyum kapasitesi olarak tanımlarsak farklı düzeylerde zorlukları olduğu görülmektedir.

Otizimli çocukların görüntüleri birbirine benzer mi?

Hayır, otizimli çocukların fiziksel görüntüleri birbirine benzemez. Hepsinin özellikleri birbirinden farklıdır. Her çocuk gibi ailesine benzeyen fiziksel yapıya sahiptir.

Otizimli çocuklar üstün yetenekli midir?

Otizmlilerin nadir bir kısmında güçlü bir hafıza, müzik gibi üstün yetenekler olsa da, genellikle uyum ve problem çözme sorunları vardır.

Otizm ilacı var mı?

Otizmdeki tek tedavi, erken teşhisle birlikte erken ve yoğun eğitimidir. İlaçlar ana belirtileri düzeltmez ancak otizmde eşlik eden sorunları çözmek için kullanılabilir.

Otizm geçer mi?

Otizm bir ömür süren, eğitimlerle desteklenmesi gereken bir sorundur. Yoğun ve uzun bir eğitim süreci gerektirmektedir.

[Memorial Tıbbi Yayın Kurulu tarafından hazırlanmıştır.](#)